

معرفی پژوهشها در قلمرو روانشناسی بالینی و مشاوره

در این بخش چکیده تازه‌ترین پژوهشهایی که در قلمروهای مختلف روانشناسی انجام شده‌اند، معرفی می‌شوند. این پژوهشها برگرفته از چکیده‌های مجله‌های تحت پوشش انجمن روانشناسی آمریکا (APA) هستند و می‌توانند الهام‌بخش پژوهشگران جوان ایرانی باشند. در این شماره برخی از پژوهشها در قلمرو روانشناسی بالینی و مشاوره ارائه شده‌اند.

1. برنامه تقویت توان مقابله در پسران پیش‌نوجوان پرخاشگر و والدین آنها: پیامدهای برنامه تقویت پس از پیگیری یک ساله

در این پژوهش آثار برنامه تقویت توان مقابله در پسران پیش‌نوجوان در معرض خطر - در گذار از مقطع ابتدایی به متوسطه - ارزیابی شده است. پسران پرخاشگر به‌طور تصادفی در سه گروه برنامه توان مقابله مختص کودک، برنامه کامل توان مقابله برای والدین و کودک و موقعیت کنترل قرار گرفتند. پس از پیگیری یکساله و در مقایسه با گروه کنترل، نتایج مشخص کردند که برنامه تقویت توان مقابله مختص کودک به کاهش رفتار بزهکارانه پنهان و میزان مصرف مواد (براساس ارزشیابی والدین) در پسران منجر شده است و این آثار در برنامه کامل توان مقابله (دربرگیرنده مؤلفه والد و کودک) نمود بارزتری داشته‌اند. همچنین ارزیابی رفتار گروههای نمونه توسط معلمان پس از یکسال، مبین بهبود رفتار پسران در نتیجه اثرات مؤلفه کودک در برنامه توان مقابله بود.

Lochman, J. E., & Wells, K. C. (2004). The coping power program for preadolescents aggressive boys and parents: Outcome effects at the 1 year follow up. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(4), 571-578.

2. تغییرات ادراک خود از خلال درمانگری هراس اجتماعی

90 فرد مبتلا به هراس اجتماعی به‌طور تصادفی در گروه کنترل (لیست انتظار)، گروه درمانگری رفتاری - شناختی و گروه درمانگری مواجهه‌ای بدون مداخله شناختی آشکار قرار گرفتند. از دو نفر ارزیاب خواسته شد تا به گونه‌ای مستقل، افکار بیان شده (بیش از 2000 گزاره) توسط شرکت‌کنندگان در این بررسی را به هنگام پیش‌بینی موقعیتهای تنیدگی‌زای اجتماعی در پیش‌آزمون و پس‌آزمون درجه‌بندی کنند. هر فکر براساس بارهای مثبت، منفی و خنثی و کانون تمرکز آن (خود یا دیگری) طبقه‌بندی شد. در مقایسه با گروه کنترل، فراوانی افکار منفی متمرکز بر خود و تغییرات سطح اضطراب اجتماعی، صرفاً در گروهی که تحت درمانگری رفتاری - شناختی قرار گرفته بودند، واجد همبستگی معنادار بود. در این مقاله، استلزامهای یافته‌های پژوهشی در قلمرو الگوی شناختی هراس اجتماعی مورد بحث و تفسیر قرار گرفته است.

Hofman, S. G., Moscovitch, D. A., kim, Hyo-Jin, & Taylor, A. N. (2004). Changes in self-perception during

treatment of social phobia. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72 (4), 588-596.

3. چگونه عمل می‌کند؟ برای چه کسی عمل می‌کند؟ اثر تعدیل‌کننده میانجی بر کودکان طلاق

در این پژوهش، به تحلیل مجدد یافته‌های حاصل از یک مداخله‌گری پیشگیرانه مؤثر در کودکان خانواده‌های طلاق گرفته پرداخته شد (ولچیک و دیگران، 2000) تا نتیجه ایجاد میانجی را در آثار برنامه بسنجد. 157 کودک 9 تا 12 ساله نمونه پژوهش به طور تصادفی در گروهی که برنامه فرزندپروری به والدین آنها ارائه می‌شد و یا گروه کنترل قرار گرفتند. برنامه فرزندپروری (برنامه میانجی) با بهبود کیفیت ارتباطی مادر - کودک به کاهش مشکلات درونی‌سازی شده کودک منجر شد و در پس‌آزمون و با فاصله 6 ماه، بهبود روشهای انضباط والدین و کیفیت ارتباطی مادر - کودک مشکلات برونی‌سازی شده را کاهش داد. همچنین در این تحقیق، یک روش جدید به منظور آزمون تعامل‌های برنامه میانجی × موقعیت پایه ارائه شده است. تحلیلها به‌طور عمده بیانگر اثربخشی آثار برنامه فرزندپروری بر کودکانی است که برنامه را با سطح پایین انضباط، فقر کیفیت رابطه مادر و کودک و مسائل برونی‌سازی شده، آغاز کرده بودند.

Tein, Jen-Yan, Sandler, I. N., Mackinnon, D. P., & Wolchick, S. A. (2004). How did it work? Who did it work for? Mediation in the context of a moderated effect for children of divorce. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(4), 617-624.

4. روان‌دردمندی و جرم از نوجوانی تا بزرگسالی: یک پیگیری 10 ساله

در این تحقیق، اعتبار پیش‌بین فرم جوانان فهرست روان‌دردمندی هیر (PCL:YV؛ فورت، کوسون و هیر، 2003)، از نوجوانی تا سالهای آغازین بزرگسالی، بررسی شده است. مؤلفان با استفاده از اطلاعات موجود در پرونده‌های 157 پسر 12 تا 18 ساله که در سال 1986 برای ارزیابی به مرکز قضایی ارائه خدمات روانپزشکی به جوانان ارجاع شده بودند، PCL:YV را نمره‌گذاری کردند و طی یک دوره 10 ساله پیگیری، سوابق ارتکاب جرایم را در آنان جمع‌آوری کردند. احتمال بروز خشونت در آغاز بزرگسالی - حتی پس از کنترل متغیرهایی نظیر اختلال رفتاری، سن اولین ارتکاب جرم و تاریخچه ارتکاب جرم با اعمال خشونت و عدم خشونت - در افرادی که نمره‌های بالا در فرم جوانان فهرست روان‌دردمندی کسب کرده بودند بیش از افرادی بود که نمره‌های پایین در این فهرست دریافت کرده بودند. نتایج مشخص کردند که فرم جوانان فهرست روان‌دردمندی، اطلاعات معناداری در مورد احتمال بروز رفتار خشونت‌آمیز مجرمان نوجوان در آغاز بزرگسالی به دست می‌دهد.

Gretton, H. M., Hare, R. D., & Catch pole, R. E. H. (2004). Psychopathy and offending from adolescence to adulthood: A 10-year follow up. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(4), 636-645.

5. پیامد نارساییهای کنش اجرایی و اختلال نارسایی توجه - فزون‌کنشی بر وضعیت تحصیلی کودکان

در این پژوهش، رابطه بین نارساییهای کنش اجرایی (EFD) و پیامد کنشی در کودکان و نوجوانان مبتلا به نارسایی توجه - فزون‌کنشی (ADHD) مورد بررسی قرار گرفته است. آزمودنیهای نمونه پژوهش - برحسب تشخیص مراکز

بالینی اطفال و روانپزشکی - از 229 کودک و نوجوان مبتلا به ADHD و 222 کودک و نوجوان فاقد این اختلال تشکیل شده بود. نارسایی کنش اجرایی براساس وجود دست کم دو معلولیت در سنجش‌های کنش اجرایی تعیین شد. نتایج نشان دادند که میزان EFD در کودکان و نوجوانان مبتلا به ADHD به گونه‌ای معنادار بالاتر از گروه کنترل بود. ADHD همراه با EFD، خطر مردود شدن و تقلیل کارآمدی تحصیلی را با در نظر گرفتن متغیرهای (1) ADHD (به تنهایی)، (2) موقعیت اقتصادی - اجتماعی کنترل شده، (3) ناتوانی‌های یادگیری و (4) بهره‌ هوشی افزایش می‌داد. بین دو گروه آزمودنیها تفاوت معناداری در کنش‌وری اجتماعی یا همزمانی اختلال روانی مشاهده نشد. کودکان و نوجوانان با هر دو اختلال ADHD و EFD در معرض خطر بالای بروز نارسایی‌های قابل توجه در کنش‌وری تحصیلی بودند. همچنین نتایج این پژوهش از ضرورت غربال کردن کودکان ADHD از زاویه‌ ابتلای به EFD به منظور پیشگیری از شکست تحصیلی حمایت می‌کنند.

Biederman, J., Monuteaux, M. C., Doyle, A. E., Seidman, L. J., Wilens, T. E., Ferrero, F., Morgan, C. L., & Faraone, S. V. (2004). Impact of Executive Function Deficits and Attention-Deficit / Hyperactivity Disorder (ADHD) on academic outcomes in children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(5), 757-766.

6. ابقای نتایج درمانگری افسردگی مزمن براساس نظام تحلیلی رفتاری - شناختی

اگرچه ابقای تأثیر دارو درمانگری به منظور پیشگیری از عود اختلال افسردگی مه‌اد (MDD) ثابت شده است، پژوهش‌های اندکی به آزمون اثربخشی روان‌درمانگری در این قلمرو پرداخته‌اند. در این پژوهش، میزان اثربخشی نظام تحلیلی رفتاری - شناختی (CBASP) در حفظ نتایج درمانگری اشکال مزمن MDD بررسی شده است. نمونه پژوهش از 82 بیمار دارای اختلال افسردگی (حاد و مزمن) تشکیل شده بود که به طور تصادفی در دو موقعیت درمانگری ماهیانه و ارزشیابی صرف به مدت یکسال، قرار می‌گرفتند. نتایج نشان دادند که عود افسردگی در بیمارانی که CBASP را دریافت کرده بودند به میزان معناداری کمتر از بیمارانی بود که صرفاً از لحاظ ابتلا به اختلال افسردگی مورد ارزشیابی قرار گرفته بودند. همچنین، دو موقعیت درمانگری و ارزشیابی به لحاظ تغییر نشانگان افسردگی در خلال زمان، تفاوت داشتند. یافته‌های پژوهش، استفاده از CBASP را به عنوان روشی برای حفظ نتایج درمانگری در اشکال مزمن MDD مورد تأیید قرار می‌دهند.

Klein, D. N., Santiago, N. J., Vivian, D., Blalock, J. A., Kocsis, J., Markowitz, J. C., McCullough Jr., J. P., Rush, A. J., Trivedi, M. H., Dunner, D. L., Manber, R., Rothbaum, B., Thase, M. E., Miller, I. W., & Keller, M. B. (2004). Cognitive-Behavioral Analysis System of Psychotherapy as a maintenance treatment for chronic depression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(4), 681-688.

ترجمه‌ جمیله کلانتری خاندانی